

**Nyugat-magyarországi Egyetem
Közgazdaságtudományi Kar**

**A KERESKEDELMI MÁRKÁZÁS HAZAI GYAKORLATÁNAK EMPIRIKUS
VIZSGÁLATA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ UTILITÁRIUS ÉS HEDONISTA
TERMÉKEK KÖRÉRE**

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Kelemen Zita

**Sopron
2010**

Doktori Iskola: Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok

Vezetője: Prof. Dr. Székely Csaba DSc.

Program: Marketing

Vezetője: Prof. Dr. Herczeg János

Témavezetők: Némethné Dr. Tömő Zsuzsa PhD.

Dr. Gyöngyösy Zoltán CSc.

.....
Témavezető támogató aláírása

.....
Témavezető támogató aláírása

1. Kitűzött célok, hipotézisek

A kereskedelmi láncok globalizálódtak és óriási hatalomra tettek szert. A kereskedők neveiket márkává fejlesztették, és saját márkáikon keresztül a kereskedelmi forgalom meghatározó szereplőivé váltak. A gyártók a forgalmi növekedési kényszer miatt, a költségvetésük egyre nagyobb részét költötték rövidtávú kereskedelmi promóciókra, a hosszú távú márkaépítő reklámozás helyett. Ez megnövelte a kereskedők hatalmát a márkák felett, és ma már elektronikai termékeket, pénzügyi szolgáltatásokat, szoftvereket, ruházatot is megtalálhatunk a saját márkás termékek között.

Ezért tűnt a jelölt számára különösen érdekesnek, hogy megvizsgálja, *mennyiben tér el a magyar fogyasztó saját márkás vásárlási magatartása az európaiától, és hogy felállíthatók-e ez alapján kategóriánként optimális márkázási stratégiák a különböző kiskereskedelmi láncok számára.*

A szerző célja a fentiekben leírtak alapján a következő volt:

- Megvizsgálni, hogy mennyire fedik le a szakirodalomban megtalálható kereskedelmi márká definíciók a saját márkák fejlődését és irányvonalát. Így amennyiben szükséges, a cél a kereskedelmi márká újradefiniálása volt, annak megnövekedett jelentőségét figyelembe véve.
- Felmérni, hogy mit tekint a magyar fogyasztó kereskedelmi márkának, és ez mennyiben befolyásolja vásárlási döntési modelljét és attitűdjét.
- A magyarországi kereskedelmi márkát vásároló fogyasztó jellemzése, márká választási szokásainak feltérképezése.
- Bemutatni a különböző kereskedelmi márkáépítési stratégiák előnyeit és hátrányait, illetve ezek Magyarországra történő alkalmazási lehetőségeit.
- Eldönteni, hogy van-e különbség a hedonista és utilitárius termékek márkázási stratégiái között, illetve, hogy van-e optimális stratégia a magyar fogyasztói magatartás figyelembe vételével.
- Megvizsgálni az előny alapú kereskedelmi márkák létjogosultságát Magyarországon, és hogy ezen almárkák közül melyek befogadására kész a magyar vásárló. Így meghatározható az előnyalapú márkák fejlesztésének irányvonala a fogyasztói magatartás alapján.

- Megvizsgálni, hogy mennyire érvényesül a „strategic herding” magatartás a kereskedelmi márkák piacán a vizsgált kereskedelmi láncok esetében, és hogy ez milyen hatással lehet a kereskedelmi márkák jövőjére Magyarországon.
- A szakdolgozat egyik legfőbb célja azonban, hogy egy olyan átfogó művel pótolja a magyar szakirodalomban a kereskedelmi márkázással kapcsolatos űrt, mely összefoglalja a kereskedelmi márkázás stratégiai elemeit és azok összefüggéseit.

A disszertáció vizsgált hipotézisei a következők voltak:

Általában véve a kereskedelmi márkához viszonyuló fogyasztói attitűddel kapcsolatban:

H.1. A magyar fogyasztó csak a kereskedelmi lánc nevével ellátott márkát érti kereskedelmi márka alatt.

H.1.1. A diszkont hálózatok saját márkáit gyártói márkáknak tekinti.

A termék kategória márka preferenciájának összefüggéseivel kapcsolatban:

H.2. A magyar fogyasztók leginkább a márkázott és kereskedelmi márkákból álló termékválasztékot preferálják.

H.3.1. *Az utilitárius termékeknél* inkább a kereskedelmi lánc nevével ellátott márkázási stratégia a jobb, szemben az egyedi fantázia névvel.

H.3.2. *A hedonista termékek esetében* a legjobb márkázási stratégia, ha legfeljebb támogató márkaként jelenik meg a lánc neve, de még inkább, ha egyedi fantázianevet használ.

H.3.3 A hedonista termékek körében a fogyasztók a gyártói márkás termékeket preferálják.

H.4. *Az előnyalapú kereskedelmi márkákat* külön kategóriaként kell kezelni az utilitárius és hedonista termékek mellett.

H.4.1. Az egészséges életmódot szolgáló előnyalapú termékkategóriáknál, nagyobb a gyártói márkák iránti lojalitás.

H.4.2. Az előny alapú kereskedelmi márkák közül a magyar fogyasztók leginkább a *magyar Fair Trade*, Méltányos kereskedelemből származó márkákat vásárolnák meg.

A magyar piacon történő márkastratégiai magatartások vizsgálatával kapcsolatban:

H.5.1. A kereskedelmi láncok egymás pozicionálási stratégiáit is másolják, és így ezek a stratégiák már nem a *megkülönböztetés és identitás* eszközei

H.5.2. A stratégiai herding miatt már nem különíthető el diszkontokra és hipermarketekre jellemző pozicionálási stratégia.

2. A kutatás tartalma, módszere és indoklása

A kutatás tárgyának a két meghatározó kiskereskedelmi üzleti modell került kiválasztásra: a hipermarket és diszkontlánc. A hipermarketek közül a Tesco, és a Spar csoport, mert a kutatás elkezdésekor csak ez a két hipermarket alkalmazott számottevő kereskedelmi márkázást Magyarországon. Ezeknél a hipermarketeknél voltak differenciált kereskedelmi márkakategóriák és megtalálható volt az előnyalapú márkák közül is jó néhány. A diszkontláncok esetében pedig a két meghatározó német diszkonthálózat került a kutatásba: az Aldi és a Lidl.

- A vásárlói magatartás, a fogyasztói szokások és a saját márkás marketing stratégiák általános bemutatásához és vizsgálatához **feltáró és leíró módszerek** kerültek alkalmazásra, **nem összehasonlító skálázási technikával (Likert skála)**.

A hipotézisek empirikus úton való igazolásához illetve elvetéséhez a szerző a primer kutatás keretein belül **kvantitatív és kvalitatív módszereket** alkalmazott.

- A *fókuszcsoportos felmérés* célja a kereskedelmi márkákkal illetve márkázási stratégiákkal kapcsolatos fogyasztói attitűdök feltérképezése, és esetleges összefüggések megállapítása volt. Mivel fontos volt, hogy a résztvevők ismerjék a kereskedelmi márkákat, és ne csak gyártói márkákat vásároljanak, a résztvevők célzottan kerültek kiválasztásra, a szekunder kutatásban meghatározott kereskedelmi márká fogyasztó jellemzőinek figyelembe vételével. A vizsgálat 2009 júliusában és novemberében történt, két csoporttal, összesen 20 fővel.
- A *kérdőíves felmérés* mintájában szereplő személyek véletlenszerű módszerrel kerültek kiválasztásra, figyelembe véve a kor és iskolázottság alapján történő szegmentálást. A kérdőívek egyetemi hallgatókkal készültek öt magyar egyetemen: Sopronban, Dunaújvárosban, Szombathelyen, Pécsen, és Budapesten. A kérdőívet 584 hallgató töltötte ki 2009 szeptembere és decembere között.

3. Kutatási eredmények

A szerző egyik legfontosabb célkitűzése a kereskedelmi márkák marketing menedzsment szakirodalmának magyar nyelvű összefoglalása volt. Így a disszertáció felöleli a marketing menedzsment legfontosabb elemeit, és összefoglalja a témában született nemzetközi szakirodalom anyagát.

Az alábbiakban érdemes még egyszer áttekinteni **a disszertáció téziseit, és gyakorlati alkalmazhatóságukat.**

T.1. A magyar fogyasztó csak a kereskedelmi lánc nevével ellátott márkát tekinti kereskedelmi márkának.

A tézis bizonyítja, hogy ha fogyasztói, és nem szakmai szemmel vizsgáljuk a saját márkákat, akkor az általam javasolt új kereskedelmi márkadefiníció szerint, a fogyasztók csak a kereskedelmi lánc nevével ellátott saját márkákat tekintik kereskedelmi márkának Magyarországon, és így az egyedi márkanévet alkalmazó kereskedők termékei mentesülnek a saját márkák iránti előítéletek alól.

T.2. A fogyasztók a diszkont hálózatok saját márkáit gyártói márkáknak tekintik, az egyedi fantázianév márkastratégia alkalmazása miatt.

Ez a tézis azért rendkívül fontos Magyarországon, mert míg Európában a fogyasztók tisztában vannak azzal, hogy a diszkontok majdnem csak saját márkákat forgalmaznak, addig itthon ezeket a saját márkákat ismeretlen gyártói márkáknak tekintik, és szívesebben kipróbálják őket, mint az áruház nevével fémjelzett kereskedelmi márkákat. Ugyanakkor mivel a diszkont üzleti modell nem teszi lehetővé a márkakedvelő magyar fogyasztónak a nagybevásárlást, így a hipermarketek saját márkás termék menedzsmentje még mindig rendkívül fontos. Ennek középpontjában, pedig az áruháznev márkaértékének növelése kell, hogy álljon.

T.3. A magyar fogyasztók leginkább a gyártói és saját márkákat is áruló boltokat preferálják.

A termékválaszték meghatározó tényező abban, hogy a vásárló egyáltalán melyik boltba megy. Mivel a magyar fogyasztó kedveli a márkás termékeket, ugyanakkor olcsón szeretne jó minőséghez hozzájutni, így számára fontos, hogy egy adott üzlet mind gyártói, mind saját márkát is forgalmazzon. Sőt, ma még mindig a gyártói márkákat preferálják a legtöbben, így a

hipermarketek ezen a téren ellensúlyozni tudják a tényt, hogy a náluk kapható saját márkás termékeket a fogyasztók is annak tekintik, míg a diszkontokét gyártói márkaként kezelik. A diszkontoknak ez a márkázási előnye azonban növekedni fog, ahogyan a szoft koncepcióhoz közelítenek, és egyre több gyártói márkát vezetnek be.

T.4. Az alapvető élelmiszerek esetében a kereskedelmi lánc neve garanciát ad a vásárlóknak, így szívesebben vásárolják meg ezeket a saját márkás termékeket, mint az egyedi fantázianévvel ellátott termékeket.

Márkázási szempontból lényeges, hogy az utilitárius termékek esetében fontos a megfelelő áralapú saját márkás termék kategória kínálat (esernyő márkázás esetében), melynél a vásárlók előnyben részesítik, ha tudják, hogy az áruház garanciát vállal ezekért a saját márkákért. Egy hipermarket esetében ez azért fontos, mert ha az áruháznak jó imázsa van, akkor a fogyasztó inkább az ő neve által fémjelzett terméket vásárolja meg, mint ha egyedi fantázia nevet használva, ismeretlen márka lenne. Diszkontoknál pedig kísérleteznek a jó ár-érték arány miatt, hiszen az alapélelmiszereknél kicsi az észlelt kockázat.

T.5. Az élvezeti cikkek esetében a legtöbb vásárló ragaszkodik a kedvenc gyártói márkájához, ha mégis vásárolnak saját márkát, akkor az áruház nevével ellátott termékeket kedvelik jobban.

A hedonista termékek esetében a vásárlók inkább a promóciókat keresik, mivel kedvenc gyártói márkáikat olcsóbban szeretnék megkapni. Érdekes módon azonban a hipermarketek esetében, az áruház nevével fémjelzett saját márkákat részesítik előnyben, szemben az ott található ismeretlen márkákkal, mivel azokról nem tudják eldönteni, hogy saját márkák-e. Imázs szempontból meghatározó különbség, hogy szemben Angliával, Magyarországon soha nem vinnének vendégségbe áruház nevével ellátott élvezeti cikket, még ha az, jó is. A diszkont márkákat viszont igen, mivel meg vannak győződve róla, hogy azok ismeretlen (az Aldiban és Lidlben német) gyártói márkák, és az eladáshelyen nincs összehasonlítási alapjuk az ismert gyártói márkákkal.

T.6. Az előnyalapú kereskedelmi márkákat külön kategóriaként kell kezelni az utilitárius és hedonista termékek mellett.

Ebbe a márkacsoportba a niche szegmensek kategóriái tartoznak bele. Egyrészt, mivel mind utilitárius pl. biotej, mind élvezeti cikkek pl. Fair Trade kávé, beletartoznak, másrészt pedig teljesen más marketing stratégiát igényelnek, mint a hedonista és utilitárius alapkategóriák.

Ezek a termékcsoportok nem igényelnek multilevel márkázást, mivel a niche szegmensek miatt, a verseny alapvetően nem áralapú, és a gyártói és saját márkák között folyik. Így ezeknél a termékeknél még fontosabb a kereskedő imázsa, hiszen a bizalmi tényező rendkívül jelentős, és a kutatás-fejlesztés is sokkal nagyobb szerephez jut, mint a hedonista és utilitárius termékek esetében, ahol a copycat márkák adják a forgalom nagy részét.

T.7. Az egészséges életmódot szolgáló előnyalapú termékkategóriáknál, nagyobb a gyártói márkák iránti lojalitás, kivéve a félkész fagyasztott termékeket.

A primer kutatás igazolta, hogy az egészséges életmóddal kapcsolatban álló termékek és márkák vásárlói döntésének alapja a bizalom, mely a saját márka iránt még nem fejlődött ki Magyarországon. Ezért ezeknél a márkáknál inkább gyártói márkákat vásárolnak, és még árelőny ellenében sem szívesen váltanak saját márkákra. A félkész fagyasztott termékek bár ide tartoznak, ezeket nem kötik annyira az egészséges életmódhoz, így ha különleges, vagy jó az ár-érték arány, szívesen kipróbálják a kereskedelmi márkás változatokat is.

T.8. Az előny alapú kereskedelmi márkák közül a magyar fogyasztók leginkább a magyar Fair Trade, Méltányos kereskedelemről származó márkákat vásárolnák meg.

Magyarországon a Fair Trade márkavonal még kezdeti stádiumban van, azonban a fenti tézis alapvetően meghatározza a méltányos kereskedelemnek azt az irányát, amelyet a magyar fogyasztó társadalmi felelősség tudata leginkább támogatna, és ez a magyar termelő. A méltányos kereskedelem alapvetően a fejlődő országok termelőire vonatkozik, de az elmúlt évek magyarországi helyzete indokoltá tette, hogy ez a megfogalmazás kiterjesztésre kerüljön a magyar termelőkre is. A fogyasztók pedig igazolták, hogy ez a koncepció határozottan sikeres lehet, ha a magyar gazdák méltányos kereskedelmét biztosítják. Mivel ilyen saját márkavonal Magyarországon még nincs, csak védjegy tanúsítvánnyal igyekeznek kezelni ezt a problémát, így ez az eredmény megalapozza a saját márkák ez irányú fejlesztését.

T.9. A kereskedelmi láncok a stratégiai herding magatartás keretében, egymás pozicionálási stratégiáit is másolják, és így ezek a stratégiák már nem a megkülönböztetés és identitás eszközei.

A kutatásban bizonyításra került, hogy a pozicionálási stratégiák elemeit egyre inkább egymásról másolják a kereskedelmi láncok, és nem csak benchmarkként alkalmazzák a sikeres tényezőket. Azonban ez a magatartás összezavarhatja a fogyasztókat, és a

megkülönböztetés helyett a konvergencia útjára visz, mely a gyártói márkák esetében már bebizonyította, hogy a „mindenkinek mindent” kínáló márkák sikeressége hosszútávon megkérdőjelezhető. A kereskedelmi márkázás esetében sincs ez másképp, ezért a hipermarketeknek továbbra is a lánc nevének márkáépítésére kell koncentrálniuk, nem egyedi márkanevekkel ellátott újabb kereskedelmi márkák bevezetésére. A diszkontoknak pedig a termékválaszték (gyártói és saját márkák aránya) szélesítését kell szem előtt tartaniuk.

3.1. Új tudományos eredmények

A kereskedelmi márkák márkázási stratégiája teljesen más szemléletet igényel, mint a gyártói márkáké. Bár természetesen lehet párhuzamokat vonni, de figyelembe kell venni, hogy a kiskereskedelmi tevékenységből eredő lehetőségek, kiszélesítik a márkázási spektrumot. *A jelölt munkáját* így alapvetően nem csak a *szakma figyelmébe ajánlja*, hanem azon *menedzserjelölteknek* is, akik az egyre nagyobb foglalkoztatóvá lett kereskedelmi láncok valamelyikénél kapnak munkát, és ahol a lánc stratégiai fontosságú tevékenysége, egyre inkább a kereskedelmi márkázás.

Az alábbiakban röviden kiemelésre kerülnek a disszertáció új tudományos eredményei:

1. A disszertációban összefoglalásra kerültek a kereskedelmi márkázás különböző területein tett nemzetközi és magyar kutatások eredményei, és így a **magyar nyelvű szakirodalomból hiányzó kereskedelmi márkák marketing menedzsmentjét összefoglaló mű** született.
2. A saját márkák mai fejlődése elérte azt a pontot, ahol már a jövőbeli lehetőségek figyelembe vételével kell definiálni azokat. Így a szerző a disszertációban, az új kutatási eredmények alapján, **újradefiniálta a kereskedelmi márkák fogalmát**.
3. Az empirikus kutatás új eredményeként **meghatározásra kerültek a magyarországi optimális saját márkás stratégiák, hedonista és utilitárius termékekre elkülönítve**, mivel a vásárlási hajlandóság ebben a két kategóriában szignifikáns különbséget mutatott. Ez azért jelentős eredmény, mert a magyar fogyasztó magatartása jelentősen eltér az európai átlagtól, így a megfelelő marketing stratégiát a piacra kell szabni.
4. Az előnyalapú márkák külföldön már nagyon elterjedtek, de Magyarországon még gyerekcipőben járnak. Ezért a kutatás fontos új eredménye, hogy **meghatározásra kerültek azon előnyalapú márkák, melyeket a fogyasztó kész saját márkás terméként elfogadni**.

5. Új eredmény, hogy a saját márkák marketing stratégiáinak összefüggéseit szemléltetendő, a jelölt **modellezte a kereskedelmi márkázási stratégiák összefüggéseit**, mivel a szakirodalomban csak táblázatok szemléltették a különböző megközelítéseket. Ez az 1. ábra (lásd a 4. Következtetések és javaslatok fejezetben) jól szemlélteti az ár, és minőség összefüggéseit, a hipermarketek által alkalmazott „jó-jobb-legjobb” márkasztratégiákat, illetve az értékinnovátor márkákkal rendelkező diszkontok márkázási stratégiáinak összefüggéseit. Az ábrán az előnyalapú kereskedelmi márkakategóriák is helyet kaptak, mivel ezek lesznek a jövőben a növekedés generátorai, így a fogyasztói attitűd alapján történő besorolásuk elengedhetetlen.

6. Nem utolsó sorban újszerű eredmény, hogy Magyarországon is létezik **a stratégiai herding magatartás** a kiskereskedelmen belül. Ennek a tendenciának az elfogadása azért fontos, mert **a gyakorlatban a kereskedelmi és gyártói márkákkal kapcsolatos kutatásokba és elemzésekbe, bele kell foglalni a kereskedelmi márkák közötti versenyt és összefüggéseket is.**

4. Következtetések és javaslatok

A disszertáció érinti a marketing menedzsment néhány kiemelkedő területét, de elsősorban a fő célokat követve, a márkázás területére összpontosít. Ezért a kutatás, a kereskedelmi márkák szakirodalmi definícióit alkalmazta kiindulópontként. Az eredmények alapján levonható a következtetés, hogy ma már nem elég a meghatározás, mi szerint saját márkáknak tekintjük azokat a márkákat, melyeket a kereskedő forgalmaz, vagy értékesít, és csak nála kapható, hanem a saját márkák fejlődése elérte azt a pontot, ahol már a jövőbeli lehetőségeket is meg kell fogalmazni. A fogyasztók nincsenek tisztában azzal, pontosan mi is a kereskedelmi márka, de szakmai szinten is pontosításra szorul a definíció. Így a szerző, **a kereskedelmi márka definíciójaként**, a következő megfogalmazást **javasolja**:

Kereskedelmi márkának nevezzük azt a márkát, melyet jogilag a kereskedő birtokol, a termékkel kapcsolatos minden erőforrást előteremt és finanszíroz, a márkát menedzseli. Legtöbbször csak saját áruházaiiban értékesíti, de licence alapján a forgalmazási jogot akár tovább is adhatja más kereskedelmi láncoknak. A saját márkanév viselheti a kereskedelmi lánc nevét vagy a kereskedő által meghatározott egyedi fantázianevet.

A jelölt, a szakirodalom felhasználásával, az átlagos kereskedelmi fogyasztóról alkotott tévhitet szeretné eloszlatni. A saját márka fogyasztója kezdetekben valóban a szegényebb réteg volt, de ma már a vásárlói kör bizonyítottan sokkal szélesebb és magasabb profilú, mint akárcsak 20 éve volt. És bár a kereskedelmi márkák sikerét inkább kategória, mint vásárlófüggőnek tartják, fontos a fenti tény leszögezése. Így a kereskedelmi márka fogyasztóját a következőképpen lehet jellemezni:

*A saját márkákat kedvelő fogyasztókra érvényes, hogy **közepes jövedelemmel rendelkező, tanult, ár érzékeny, de nem márka érzékeny vásárlók. Fontos számukra a jó minőség, így a jó ár mellett, a jó minőséget is elvárják a saját márkáktól.***

Az empirikus kutatások eredményeként, egy fontos különbség került napvilágra a magyarországi és európai vásárlói attitűd között. Magyarországon a Tesco Gazdaságos volt az első jelentősen kommunikált kereskedelmi márka. Ennek gyenge minősége és folyamatos élelmiszerbotrányokban való szereplése, aláásta a kereskedelmi márkák általános imázsát és

hitelességét. Ennek pedig komoly kihatása van a sikeres márkázási stratégiák megvalósítására is, mivel a magyar vásárló előítélettel közeledik a kereskedelmi márkához. Ezért volt nagyon fontos felmérni, hogy a vásárló mely márkákat tartja kereskedelmi márkáknak. Ma már itthon is megtalálható a négy saját márka alapkategória mindegyike. A value és copycat márkák mellett, egyre több a prémium lite kategóriás termék is. A diszkontok előretörésével pedig kiszélesedett a value innovátor márkák kínálata. Azonban a felmérés eredménye alapján **a vásárlók csak az áruház nevével/lógójával ellátott termékeket tartják kereskedelmi márkáknak és a diszkont áruházakban kapható termékeket nem.** *Ez megmagyarázza, hogy bár ott majdnem csak saját márkákat lehet kapni, a fogyasztók szívesen kipróbálják őket, hiszen szép a csomagolásuk, jó az ár-érték arányuk, és „előítéletmentesek”, mivel ismeretlen gyártói márkaként tekintenek rájuk.* Az európai fogyasztó azonban pontosan tudja, hogy az Aldiban és Lidlben saját márkákat vesz, de hitelesnek és megbízhatónak tartja őket, és ugyanez érvényes a hipermarketek saját márkás termékeivel szembeni attitűdre is. Tehát itthon a **diszkontok márkázási stratégiája nagy előnyt jelent, mert bár ismeretlen, de gyártói márkaként kezelik őket a magyar fogyasztók.** Ugyanakkor a vásárlói magatartás változása rákényszeríti őket, hogy üzleti modelljüket felülvizsgálva egyre több gyártói márkát vezessenek be, és friss árut is kínáljanak a fogyasztóknak.

A Spar **esernyőmárkázást folytat.** A kereskedelmi márkák bevezetésénél nem a value kategóriával, hanem a copycat kategóriával kezdte, mellyel biztosította saját márkáinak pozicionálását, és emellett **folyamatos erőfeszítéseket tesz a Spar márkanév imázsának erősítésére, így a fogyasztók a primer kutatás keretében a legjobb minősítést adták saját márkás termékeinek.** A Tesconak óriási összegekbe került, míg a marketing kommunikációs tevékenységén keresztül enyhítette a Tesco márkanév negatív imázsát, és így a copycat termékeit már jobb minőségűnek találják a fogyasztók. Következésképpen levonható, hogy egy esernyőmárkázást folytató kiskereskedő esetében meghatározó az áruház nevének imázsa és hitelessége.

A primer kutatás eredményei alapján az utilitárius és hedonista termékek optimális márkázása is eltér. Az **utilitárius termékek esetében a fogyasztók preferálják az áruház nevével ellátott termékeket,** mivel azok így garanciát nyújtanak a minőségre, ezzel csökkentve a kockázatot. Ebből kifolyólag, ezeknél a termékeknél **fontos a saját márka választék árkategória alapján történő meghatározása,** mert ez nagyban befolyásolja a vásárlót döntésének meghozatalában. A háromszintű árkategória alapú saját márkás rendszer biztosítja

a legnagyobb profitot is, hiszen a fogyasztók döntésük meghozatalakor a legolcsóbbat, és a legdrágábbat (általában a gyártói márka) kevésbé veszik figyelembe, mint a közép árkategóriás opciókat.

A hedonista termékek esetében a fogyasztók a gyártói márkákat preferálják leginkább. Így ebben az esetben az optimális stratégia, ha **a saját márkákat a prémium lite** kategóriában illetve **a copycat márkavonalon belül jelentős árkedvezménnyel** árusítják. De a fókusz inkább **a gyártói márkák promóciójára** kell helyezni, hogy a fogyasztókat a boltba csalogassák, ahol is a kategória menedzsmint eszközeivel döntésüket már megfelelően tudják befolyásolni.

Az értékinnovátor diszkont márkák esetében adott az üzleti modell, és így itt az egyedi fantázia nevet használják. **Magyarországon specifikus előnyük van, mert a fogyasztók nem tekintik a diszkont márkákat saját márkáknak**, hanem ismeretlen gyártói márkaként kezelik őket. Ebből következik, hogy esetükben nem jelentkezik a saját márkákkal szembeni előítélet sem, és nagyobb a kipróbálási kedv is. Ennek ellenére a **korlátozott** termékválaszték és **gyártói márka kínálat**, még mindig nagy hátrányt jelent, mert **a magyar fogyasztó kedveli a márkákat**, így hedonista termékek esetében különösen inkább a gyártói termékeket választaná, így egy **diszkontban nem tud mindent egyszerre megvásárolni**.

Az előnyalapú termékek kategóriája megérett arra, hogy **külön kategóriaként kezeljük** az utilitárius és hedonista termékek mellett. A kutatás eredménye meghatározta azokat az előnyalapú termékkategóriákat, melyeket a magyar fogyasztók saját márkás termékeként is megvásárolnának. A következő előnyalapú saját márkák kerülhetnek be, *saját márkákként, a fogyasztó vásárlási döntési folyamata alatt a kiválasztott „preferált márkái” közé:*

- Magyar méltányos kereskedelemről származó termékek
- Méltányos kereskedelemről származó termékek
- Környezet- és állatbarát termékek
- Fagyasztott félkész termékek

A következő előnyalapú termékkategóriáknál - a bizalmi alapú vásárlási attitűd miatt - a fogyasztók nagy része csak gyártói márkát venne, ezért ezek saját márkás változatának bevezetése még kevés sikerrel kecsegtet.

- Funkcionális termékek: pl. krónikus betegségekre
- Gyermeknek kifejlesztett termékek
- -mentes termékek: pl. glutén és laktózmentes
- Egészséges életmódot támogató termékek
- Biotermékek

A funkcionális, gyermekek számára készített és -mentes termékek esetében a legalacsonyabb a saját márkás termékek vásárlási hajlandósága. A magyar vásárlóközönség még nem bízik annyira a kereskedőkben, hogy e magas kockázatú termékek esetében a kereskedelmi márkákat figyelembe vegye –szemben az európai átlaggal-. Ugyanakkor a félkész fagyaszott és méltányos kereskedelemről származó termékek esetében már jelentős ez a vásárlási hajlandóság.

Ezen eredmények alapján pedig levonható a következtetés, hogy az előnyalapú márkákat nem a kereskedelmi szemlélet alapján, hanem a fogyasztói attitűd figyelembe vételével kell kategorizálni. Így az 1. ábrát, a fenti primer kutatási eredmények alapján a következőképpen kell módosítani:

1. ábra: Az előnyalapú márkák fogyasztói attitűd alapján történő újracsoportosítása

Az eredeti besorolás szerint a fagyaszott félkész termékek az egészséges életmód kategóriába tartoztak, de a fogyasztói vásárlási attitűd alapján az etikus termékekhez

sorolandóak a fent említett okok miatt. A bio termékeket viszont a fogyasztók kockázatosabbnak vélik, és így inkább a gyártói márkákat preferálják, bár már sokkal kisebb arányban, mint a funkcionális és gyerekeknek szánt termékek esetében. Ezért ez a termékkör, az etikus helyett az egészséges életmód kategóriába került. Stratégiai szempontból ez meghatározó, mert a verseny az egészséges életmód kategóriában a gyártói márkák ellen folyik, akik nagy hangsúlyt fektetnek a márkaértékre, és ebben az esetben az ár sem játszik meghatározó szerepet a döntési folyamatban. Így ezeknél a kategóriáknál a kereskedőnek is a márka imázsát kell fejleszteni, és csak akkor szabad ezeket a termékeket bevezetnie, ha a lánc neve megfelelő imázssal rendelkezik. A Spar a jó áruházi márkanévvel történő asszociáció miatt, már bevezette a Spar Free from termékcsaládot. Az etikus kategória pedig a társadalmi felelősségtudatra épít, és ezzel a kereskedő saját imázsát kívánja erősíteni. A vásárlás nem kimondottan minőségtől (mert a jó minőség alapelvárás) és csomagolástól függ, hanem csak azért fizetnek többet, és választják ezeket a márkákat a fogyasztók, mert önérzetük ezt diktálja. A fagyasztott félkész termékek esetében pedig azért hajlandóak megvenni a saját márkás termékeket – például Michelin csillagos főszakácsok ételeit-, mert nincsenek gyártói megfelelőik. **Így ebben az esetben a szerző javaslata, hogy a kereskedő a megfelelő termék beszerzésre összpontosítson.**

A kutatás egyik legfőbb eredménye, hogy igazolódott a magyar élelmiszer patriotizmus erősödése. Az eredmények egyértelműen igazolják, hogy **a saját márkás termékvonallal fejlesztésének az iránya a magyar eredetű és a magyar gazdákat támogató méltányos kereskedelemről származó Magyar Fair Trade márkavonal létrehozása kell, hogy legyen.** A magyar gazdák „védelme” erősebb a saját márkákkal szembeni előítéleteknél, és a fogyasztók többsége még a gyártói márkákkal szemben is ilyen saját márkát választana. A fizetési hajlandóság tekintetében pedig, ezért a saját márkás vonalért lennének hajlandók a legtöbbet fizetni, a megkérdezettek 22%-a még a gyártói márkánál is magasabb árat.

A stratégiai herding magatartás a magyarországi kiskereskedelemben is megtalálható. A kereskedők már nem csak a gyártói márkákat másolják, hanem különböző szinteken egymás marketing tevékenységét is. Várhatóan a hipermarketek és diszkontok üzleti modelljei - beleértve a szortiment politikát, termékválasztékot, árazást - közelíteni fognak egymáshoz, ugyanakkor a saját márkázási stratégiák másolása nem biztosít nagyobb sikert, mintha mind a hipermarketek, mind a diszkontok, a tőlük „megszokott” saját márka stratégia erősítésére fektetnék a hangsúlyt. Ma még Magyarországon *a vásárlók elkülönítik a diszkontok és*

hipermarketek saját márkáit, de a Tesco már megkezdte az egyedi fantázianevű Családi termékmarkavonal bevezetését, mely a jövőben a fogyasztók összezavarásához vezethet. Ugyanakkor bizonyításra került, hogy a Spar által alkalmazott **tisztán esernyőstratégia, még jobb eredményhez is vezethet, mint a diszkontmárkázás, ha a cég erőforrásait a saját márkás termékek minőségére, és a lánc imázsának fejlesztésére fordítja.**

5. A szerzőnek az értekezés témaköréhez kapcsolódó publikációi

1. KELEMEN ZITA. (2009): *Strategic options of firms considering private label production*, (Regional and Business Studies (a volt:Acta Oeconomica), Kaposvár, 2009, vol.1, No.1.,
<http://www.ke.hu/msites/gtk/UserFiles/File/studies/Vol1No1/4Kelemen.pdf>)
2. KELEMEN ZITA (2010): *A kereskedelmi láncok marketingkommunikációs stratégiái Magyarországon*, (Marketing és Menedzsment, megjelenés 2010)
3. KELEMEN ZITA, NÉMETHNÉ DR. TÖMŐ ZSUZSA (2010): *Alternative ways for private label manufacturing* (Nyugat-magyarországi Egyetem, Savaria Egyetemi Központ, Tudományos Közleményei 17., Természet Tudományok XII., Szombathely, 2010, 189-201 o.)
4. KELEMEN ZITA, NÉMETHNÉ DR. TÖMŐ ZSUZSA (2009): *How do global distributors communicate their brands locally?*, (Erdélyi F. Konferencia, Kecskemét, 2009. szeptember 3.), előadással
5. KELEMEN ZITA, NÉMETHNÉ DR. TÖMŐ ZSUZSA (2009): *How can branded manufacturers compete with private labels* (Erdélyi F. Konferencia, Kecskemét, 2009. szeptember 3.), előadással
6. KELEMEN ZITA. (2009): *Márkák-e a saját márkák?*, (Kheopsz Konferencia, 2009. május), előadással
7. KELEMEN ZITA. (2009): *A kereskedelmi márkázás stratégiai lehetőségei*, (MOK Kiadvány, Kaposvár, 2009. augusztus 25.) előadással
8. KELEMEN ZITA. (2010): *A magyarországi jégkrém gyártók stratégiai lehetőségei*, (Animal welfare, etológia és tartástechnológia, a Szent István Egyetem elektronikus újságában, megjelenés 2010)
9. KELEMEN ZITA. (2010): *A magyar fogyasztói attitűd az előnyalapú saját márkákkal szemben*, (MOK Kiadvány, Budapest, 2010. augusztus 26.) előadással